

İhalede yüklenicinin corona virüsü nedeni ile oluşan mücbir sebep işi ifa edemesinden dolayı sorumlu olmaması hali

Borçlunun, borcun ifa edilmemesinden sorumlu olup olmadığı, onun, borcun ifa edilmemesi nedeniyle alacaklının uğradığı zararları tazmin yükümünün doğup doğmayacağı konusunda belirleyici unsurdur.

Genel olarak her tazminat talebi, bir isnat kriteri ile bağlantı halinde bulunan, belli bir sorumluluk sebebine dayanır. Borcun ifa edilmemesinden doğan tazminat talebi açısından sorumluluk sebebi, borçlunun borcu hiç veya zamanında ifa etmemek suretiyle sözleşmeye aykırı davranmış olmasıdır. Sorumluluğun borçluya isnadı bakımından ise öncelikle sözleşmede öngörülen risk dağılımı esas alınır.

Borcun ifasını engelleyen olayın gerçekleşme riski, sözleşmeyle borçluya yüklenmişse, borçlu borcun ifa edilmemesinden doğan zararları tazmin etmekle yükümlü olur.

Taraflar arasında bu tür bir anlaşmanın bulunmaması veya ortaya çıkan engeli kapsamaması hallerinde ise, mevcut engel nedeniyle borcun ifa edilmemesinden borçlunun sorumlu olup olmadığı, ilgili kanun hükümlerine göre belirlenir.

Böylece sözleşmeden doğan sorumlulukta gerekli isnat kriterine, ya belli bir engelin ortaya çıkması riskinin borçlu tarafından sözleşmeyle üstlenilmiş olmasıyla ya da kanunun hükmünün borçlunun sorumluluğunu gerektirmesiyle ulaşılır.

Bu durum, borçlunun sorumluluktan kurtulması için de aynen

geçerli olup, sorumluluğunun borçluya yüklenememesi, sözleşmeden veya kanundan kaynaklanabilir

Borçlar Kanunumuza göre, borçlunun alacaklının borcun ifa edilmemesi nedeniyle uğradığı zararları tazmin yükümünün doğabilmesi için aranan isnat kriteri, kural olarak, kusurdur (BK 96). Bu nedenle alacaklının, borcun ifa edilmemesi nedeniyle uğradığı zararları borçludan talep edip edemeyeceği, kural olarak, onun borcun ifa edilmemesinde kusurlu olup olmadığına göre belirlenir.

Borçlunun sözleşmeye aykırılık nedeniyle sorumlu tutulabilmesi için kural olarak kusurlu olması şartının aranması, yani kusura bağlı sorumluluk prensibi, borçlunun sözleşmeye aykırılıktan doğan zararlardan sorumlu tutulabilmesi için, objektif nitelikteki diğer şartların yanı sıra, bu sorumluluğun kişisel olarak da ona isnat edilebilmesi gereğini ifade eder. Bu prensip, felsefî olarak, borçlunun, yetenekleri ve bilgisi göz önünde bulundurulduğunda, yalnızca kaçınabileceği davranışlarının sonuçlarından sorumlu olduğu düşüncesine dayanır.

Bu açıdan, kusura bağlı sorumluluk prensibi, sözleşmeye aykırılık sonucu meydana gelen zararlardan, borçlunun herhangi bir şekilde önleyemeyeceği nitelikte olanların borçluya yüklenememesi sonucunu doğurur.

Sözleşmeye dayanan sorumluluk açısından kusura bağlılık prensibi, BK 96'da ifadesini bulmuştur. Anılan hükme göre "Alacaklı hakkını kısmen veya tamamen istifa edemediği takdirde borçlu kendisine hiç bir kusurun isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe bundan mütevellit zararı tazmine mecburdur." Ayrıca, BK 98/I'de de, borçlunun her türlü kusurdan sorumlu olduğu ifade edilmiştir.

Hukukumuzda kusura bağlı sorumluluğun "prensip" olma niteliği, kanunda aksi düzenlemedikçe, sorumluluğun kusura bağlı olmasından kaynaklanır. Buna karşılık, kanunda veya sözleşmede bu prensipten ayrılan hükümler öngörülebilir. Başka bir

ifadeyle, borçlu, bazı hallerde kusurlu olmasına rağmen meydana gelen zarardan sorumlu olmayacağı gibi, bazen de hiçbir kusuru olmadığı halde sorumlu tutulur.

Nitekim uygulamada, özellikle, borçlunun hiçbir kusuru olmamasına rağmen borcun ifa edilmemesinden sorumlu tutulduğu hallerle daha sık karşılaşıldığını söylemek mümkündür.

işte bu nedenle, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk bakımından, borçlunun kusurlu olup olmadığından ziyade, sorumluluğun borçluya yüklenip yüklenemeyeceğinden ya da sorumluluğu borçlunun taşımasının gerekip gerekmediğinden söz edilir.

Böylece, borcun ifa edilmemesinden borçlunun sorumlu olmaması, ifayı engelleyen bir olgu sebebiyle borcun ifa edilmemesinden doğan sorumluluğun, kusursuzluk veya başka bir sebeple borçluya isnat edilememesi anlamına gelir.

Buraya kadarki açıklamaların ortaya koyduğu gibi, hangi ifa engellerinin borçlunun sorumluluğunu gerektirip hangilerinin gerektirmediği, hukuk sisteminin benimsediği isnat kriteri ile doğrudan ilgilidir.

Çünkü doğal olarak, borçlu hangi gerekçeyle sorumlu tutuluyorsa, o gerekçenin yokluğu halinde de sorumluluktan kurtulur. Hukukumuz açısından isnat kriteri kural olarak kusur olduğundan, borcun ifasını engelleyen bir olgunun borçlunun sorumluluğunu gerektirip gerektirmediği, her şeyden önce borcun ifasın engelleyen olguların ortaya çıkmasında ve ifayı engellemesinde, onun kusurunun bulunup bulunmadığına bağlıdır.

Ancak belirtildiği gibi, borçlunun ifayı engelleyen olgunun ortaya çıkmasına veya etkilerini göstermesine kusuruyla sebebiyet vermemiş olması da tek başına borçluyu her durumda sorumluluktan kurtarmaz. Kanun veya sözleşmenin kusura bağlı sorumluluk ilkesinden ayrıldığı hallerde hangi ifa engellerinin borçlunun sorumluluğunu gerektirip hangilerinin gerektirmediği, ilgili normun öngördüğü isnat kriterine göre

belirlenir.

Bu nedenle borçlunun sorumluluğunu gerektirmeyen ifa engellerinin tespitinde, kusura bağlı sorumluluk ilkesine tâbi haller ile bu ilkenin istisnasını teşkil eden haller ayrı ayrı ele alınmalıdır.